

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20: MJU14

Kemikaliepolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om kemikaliepolitik från allmänna motionstiden 2019/20. Yrkandena rör bl.a. kombinationseffekter av kemiska ämnen, mikroplaster i kemiska produkter, högfluorerade ämnen (PFAS), bekämpningsmedel, information om kemikalier och samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter. Utskottet hänvisar framför allt till pågående arbete och gällande regler. I betänkandet finns nio reservationer (M, SD, V, KD) och fem särskilda yttranden (M, SD, C, KD, L).

Behandlade förslag

Ett fyrtiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken	5
Utskottets överväganden.....	9
Kombinationseffekter av kemiska ämnen	9
Mikroplast i kemiska produkter.....	12
Högfluorerade ämnen (PFAS)	13
Utfasning av kemiska bekämpningsmedel	19
Kemisk bekämpning av granbarkborren.....	21
Biologiska bekämpningsmedel.....	23
Information om kemikalier.....	25
Finansiering av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa).....	29
Samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter	31
Motioner som bereds förenklat.....	34
Reservationer	35
1. Kombinationseffekter av kemiska ämnen, punkt 1 (M)	35
2. Mikroplast i kemiska produkter, punkt 2 (M).....	35
3. Mikroplast i kemiska produkter, punkt 2 (KD)	36
4. Högfluorerade ämnen (PFAS), punkt 3 (M).....	37
5. Utfasning av kemiska bekämpningsmedel, punkt 4 (V).....	37
6. Biologiska bekämpningsmedel, punkt 6 (SD)	38
7. Information om kemikalier, punkt 7 (M).....	39
8. Finansiering av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa), punkt 8 (M).....	39
9. Samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter, punkt 9 (M) ..	40
Särskilda yttranden	41
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (M).....	41
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (SD)	41
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (C).....	41
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (KD).....	42
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (L).....	42
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	43
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	43
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	48

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Kombinationseffekter av kemiska ämnen**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 1 (M)

2. **Mikroplast i kemiska produkter**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 10 och

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 36.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (KD)

3. **Högfluorerade ämnen (PFAS)**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1191 av Åsa Westlund (S) och

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 4 (M)

4. **Utfasning av kemiska bekämpningsmedel**

Riksdagen avslår motion

2019/20:1619 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 5 (V)

5. **Kemisk bekämpning av granbarkborren**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2230 av Sten Bergheden (M).

6. **Biologiska bekämpningsmedel**

Riksdagen avslår motion

2019/20:603 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12.

Reservation 6 (SD)

7. **Information om kemikalier**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 15.

Reservation 7 (M)

8. **Finansiering av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa)**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 17.

Reservation 8 (M)

9. Samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter

Riksdagen avslår motion

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 14.

*Reservation 9 (M)***10. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 23 april 2020

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Betty Malmberg (M), Markus Selin (S), Lotta Ölsson (M), Niklas Wykman (M), Maria Nilsson (L), Lars Thomsson (C), Alexandra Völker (S), Anna Vikström (S), Annelie Karlsson (S), Ingela Nylund Watz (S), Hanna Gunnarsson (V), Angelika Bengtsson (SD), David Lång (SD), Mattias Bäckström Johansson (SD), Karolina Skog (MP) och Camilla Brodin (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 44 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 som handlar om bl.a. kombinationseffekter av kemiska ämnen, mikroplaster i kemiska produkter, högfluorerade ämnen (PFAS), bekämpningsmedel, information om kemikalier och samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter. Ett antal yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden och behandlas därför i förenklad ordning.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsyrkandena som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 2.

Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö

Grundläggande för kemikaliepolitikens inriktning är de mål som riksdagen och regeringen har antagit och som ingår i det nationella miljömålssystemet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt etappmål för olika områden. Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö är och har varit en viktig utgångspunkt för den svenska kemikaliepolitiken och de ställningstaganden som Sverige gjort inom EU och internationellt. En särskild strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet (prop. 2013/14:39, bet. 2013/14:MJU13, rskr. 2013/14:185) har antagits. Syftet med strategin är att ge tydlig prioritet åt insatser inom områden där det finns ett stort behov av åtgärder för att öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. Strategin för en giftfri miljö utgörs av åtta etappmål och av insatser som bidrar till att nå etappmålen, miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Den innehåller åtgärder på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå med tyngdpunkt på att tillämpa och stärka EU-regelverk för kemikalier så att ny kunskap tas fram och omsätts i åtgärder för att bättre skydda människors hälsa och miljön (prop. 2014/15:1 utg.omr. 20 s. 18).

Handlingsplan för en giftfri vardag

Handlingsplanen för en giftfri vardag är en viktig del av den samlade strategin för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringens uppdrag om en handlingsplan för en giftfri vardag sträcker sig fram t.o.m. 2020 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20). I juni 2014 redovisade Kemikalieinspektionen hur handlingsplanen för en giftfri vardag 2011–2014 kunde vidareutvecklas för

perioden 2015–2020 (Handlingsplan för en giftfri vardag 2015–2020 – Skydda barnen bättre, rapport 5/14). Planen fokuserade på att även i fortsättningen skydda människans fortplantning och barns hälsa genom olika åtgärder på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå. I januari 2015 beslutade regeringen att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö under 2015–2017. Av uppdraget framgick det att Kemikalieinspektionen inom ramen för befintliga anslag skulle utveckla och genomföra kostnadseffektiva åtgärder med ledning av den strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö som regeringen beslutat och redovisat för riksdagen (prop. 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken). Uppdraget slutredovisades i september 2017 (Handlingsplan för en giftfri vardag 2015–2017, slutredovisning, rapport 6/17). Kemikalieinspektionen konstaterade att även om många framsteg har gjorts inom ramen för handlingsplanen återstår utmaningar som farliga ämnen i varor, att livsmedel och dricksvatten behöver skyddas bättre och att barn och unga behöver skyddas i alla miljöer. Av Kemikalieinspektionens regleringsbrev för 2020 framgår att myndigheten, enligt regleringsbrevet för 2018, har ett pågående uppdrag om en handlingsplan för en giftfri vardag under 2018–2020. Enligt uppdraget ska handlingsplanen även i fortsättningen fokusera på åtgärder som skyddar barn och unga i alla miljöer som de vistas i och att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas. Vidare framgår att Kemikalieinspektionen ska vidareutveckla och genomföra handlingsplanen inom ramen för den samlade strategi som regeringen fastställt i propositionen På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken (prop. 2013/14:39). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2020.

Kemikalielagstiftningen

Ett övergripande syfte med kemikaliepolitiken och kemikalielagstiftningen är att förebygga skador på människors hälsa och miljön. En grundläggande princip i kemikalielagstiftningen är att det är de företag som släpper ut produkter på marknaden som har det huvudsakliga ansvaret för att se till att människors hälsa och miljön inte skadas. I 2 kap. miljöbalken finns allmänna hänsynsregler och regler om försiktighetsmått som ska följas av verksamhetsutövare för att undvika skador på människors hälsa eller miljön, däribland att verksamhetsutövaren ska ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador eller olägenheter. Kemikaliereglerna är i hög grad harmoniserade inom EU. Reglerna för såväl varor som kemiska produkter har i allmänhet artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som rättslig grund. Detta innebär att kraven är harmoniserade och att enskilda medlemsstater i princip inte får tillämpa vare sig strängare eller lindrigare krav. Reachförordningen är en EU-förordning som samlar flera tidigare EU-regler om allmänkemikalier i en rättsakt och inrättar en kemikaliemyndighet på EU-nivå – Echa (Europaparlamentets och

rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier [Reach] och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet). Huvudelementen i förordningen kan sammanfattas enligt följande: registrering, information om kemikalierna, utvärdering, tillstånd, begränsningar och information om varor. Vidare bör nämnas att utveckling av EU:s kemikalielagstiftning behandlas i det sjunde miljöhandlingsprogrammet som trädde i kraft den 1 januari 2014 (Europaparlamentets och rådets beslut nr 1386/2013/EU av den 20 november 2013 om ett allmänt miljöhandlingsprogram för unionen till 2020 – Att leva gott inom planetens gränser). Programmet är ett viktigt ramverk för miljöpolitikens fortsatta utveckling på EU-nivå. EU skulle senast 2018 ta fram en strategi för en giftfri miljö som bidrar till innovation och utveckling av hållbara alternativ, däribland icke-kemiska alternativ. Strategin har dock försenats och kommer enligt kommissionens arbetsprogram för 2020 (COM(2020) 37) att levereras under tredje kvartalet 2020. Av arbetsprogrammet framgår också att kommissionen under andra kvartalet 2020 kommer att presentera ett förslag till det åttonde miljöhandlingsprogrammet.

Den europeiska gröna given

I december 2019 presenterade kommissionen meddelandet Den europeiska gröna given (COM(2019) 640), dvs. EU:s nya tillväxtstrategi tillika åtgärdsplan för att hantera klimat- och miljörelaterade utmaningar. Den gröna given innehåller en färdplan och ett åtgärds paket i flera delar. De delar som är av relevans för kemikaliepolitiken är framför allt En nollutsläppsvision för en giftfri miljö, men även Industrin ska verka för en ren och cirkulär ekonomi. Den 15 januari 2020 utfärdade Europaparlamentet en resolution om den europeiska gröna given (2019/2956 [RSP]). Resolutionen utgör Europaparlamentets första allmänna reaktion på kommissionens meddelande och den berör de olika delar som ingår i meddelandet om den gröna given.

När det gäller delen En nollutsläppsvision för en giftfri miljö beskriver kommissionen att den avser att lägga fram en kemikaliestrategi för hållbarhet. En sådan strategi ska enligt kommissionens preliminära tidsplan presenteras under sommaren 2020. Enligt kommissionen ska strategin bidra till såväl att skydda människor och miljö mot farliga kemikalier som att främja innovation för utvecklingen av säkrare och mer hållbara alternativ. Alla parter, inklusive näringslivet, bör samarbeta för att förena bättre hälso- och miljöskydd med ökad global konkurrenskraft. Detta kan enligt kommissionen uppnås genom att förenkla och förstärka regelverket. Kommissionen kommer att se över hur man bättre kan använda EU:s myndigheter och vetenskapliga organ för att övergå till att göra separata bedömningar av varje ämne och ge mer insyn i hur man prioriterar åtgärder för hantering av kemikalier. Samtidigt behöver regelverket snabbt återspegla den vetenskapliga utvecklingen i fråga om risker med hormonstörande ämnen, farliga kemikalier i produkter (även importerade

produkter), kombinationseffekter mellan olika kemikalier samt mycket långlivade kemikalier. När det gäller denna del av den gröna given beklagar Europaparlamentet i sin resolution att framläggandet av strategin för en giftfri miljö har försenats och uppmanar kommissionen att så snart som möjligt under 2020 lägga fram en ambitiös sektorsöverskridande strategi för en giftfri miljö för att säkerställa ett tillräckligt skydd för alla européer mot skadliga ämnen. Europaparlamentet anser bl.a. att strategin för en giftfri miljö bör täppa till alla luckor i EU:s kemikalielagstiftning och i praktiken bidra till ett snabbt ersättande av ämnen som inger mycket stora betänkligheter och andra farliga kemikalier, inklusive hormonstörande ämnen, mycket långlivade kemikalier samt neurotoxiska och immuntoxiska ämnen. Vidare anser parlamentet bl.a. att strategin bör ta itu med de kombinerade effekterna av kemikalier, ämnens nanoformer och exponering för farliga kemikalier från produkter. Parlamentet upprepar att i samband med förbud mot någon av dessa kemikalier bör samtliga hållbarhetsaspekter beaktas. Europaparlamentet efterlyser vidare ett ambitiöst lagstiftningsförslag som tar itu med förekomsten av hormonstörande ämnen, särskilt i kosmetika, leksaker och material som kommer i kontakt med livsmedel, samt en handlingsplan som fastställer en övergripande ram med mål och tidsfrister för att minimera allmänhetens exponering för hormonstörande ämnen. Parlamentet påpekar att den nya övergripande ramen för hormonstörande ämnen måste säkerställa att blandningseffekter och kombinerad exponering beaktas.

Utskottets överväganden

Kombinationseffekter av kemiska ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om lagstiftning som rör kombinationseffekter av kemiska ämnen.

Jämför reservation 1 (M).

Motionen

Kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3 handlar om lagstiftning som rör den s.k. kombinationseffekten av kemiska ämnen. Motionärerna anför att nya forskningsresultat visar att hälsoriskerna med kemikalieblandningar, den s.k. kombinationseffekten, är större än vad man hittills har trott. Enligt motionärerna är det därför viktigt att regeringen agerar skyndsamt när det gäller lagstiftning på området.

Kompletterande uppgifter

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) anför regeringen att lagstiftningen inom EU behöver tillämpas och utvecklas snabbare för att identifiera och åtgärda potentiella kemikaliehot. Lagstiftningen bör enligt regeringen ge en skyddsnivå som utgår från barn och andra känsliga grupper, ta hänsyn till kombinationseffekter och så långt som möjligt reglera grupper av ämnen.

I syfte att få fram än mer kunskap om hur ämnen kan hanteras gruppvis gav regeringen den 29 mars 2018 en särskild utredare i uppdrag att (dir. 2018:25):

- kartlägga möjligheter, hinder och tidigare insatser inom relevanta EU-rättsakter för gruppvis hantering av ämnen
- föreslå strategier för framtida gruppvis reglering och vid behov nödvändiga ändringar av relevanta EU-rättsakter för gruppvis hantering av ämnen
- sammanställa det vetenskapliga kunskapsläget, kartlägga vilka möjligheter och hinder som finns i olika relevanta EU-rättsakter och tidigare insatser på området för kombinationseffekter
- föreslå strategier för att möjliggöra reglering baserat på eller med hänsyn till kombinationseffekter, föreslå andra strategier för att minska riskerna och vid behov föreslå nödvändiga ändringar av relevanta EU-rättsakter.

Den 8 november 2019 överlämnade utredningen sitt betänkande Framtidens kemikaliekontroll – hantering av kombinationseffekter och gruppvis bedömning av ämnen (SOU 2019:45) till regeringen. Av sammanfattningen framgår bl.a. följande:

I denna rapport presenteras elva rekommendationer om hur europeisk kemikaliekontroll kan utvecklas för att bättre hantera denna komplexitet. Förslagen fokuserar på två centrala områden:

1. Riskbedömning och hantering av kemiska blandningar, i syfte att göra kemisk riskbedömning och riskhantering mer relevant för målet att skydda människors hälsa och ekosystemen.
2. Gruppvis utvärdering av kemikalier, för att underlätta identifiering av problematiska ämnen och stödja processen att byta ut farliga kemikalier mot säkrare alternativ.

— — —

Sammanfattningsvis visar vår analys att det behövs betydande förändringar och förbättringar av det nuvarande systemet för kemikaliekontroll om det ska hålla jämna steg med innovationer i kemikalieanvändningen och utvecklingen inom vetenskapen. Att regelverket utvecklas parallellt med dessa är en förutsättning för att uppnå det övergripande målet med EU:s kemikalielagstiftning att säkerställa en hög skyddsnivå för hälsa och miljö, och det svenska miljömålet att den totala exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringskällor inte ska vara skadlig för människor eller biologisk mångfald.

Utredningen lämnar följande rekommendationer (se s. 133 f. i betänkandet):

I detta kapitel presenteras elva rekommendationer som syftar till att (i) förbättra regulatorisk riskbedömning och hantering av oavsiktligt uppkomna blandningar av kemikalier (ii) öka och utveckla användningen av gruppvis bedömning och hantering av ämnen för att stödja användningen av substitutionsprincipen och göra kemikaliekontrollen mer effektiv. Rekommendationerna baseras på vår analys av den befintliga lagstiftningen och det vetenskapliga kunskapsläget som redovisas i kapitlen 3 till 5. De första sex rekommendationerna utgör tillsammans en heltäckande strategi för bättre hantering av risker med kemiska blandningar. Strategin består av följande delar:

- (6.1) krav på riskbedömning av blandningar i all kemikalielagstiftning
- (6.2) paraplyregler som möjliggör hantering av blandningar av kemikalier som regleras av olika lagstiftningar
- (6.3) ett nytt regelverk för att skydda människors hälsa mot komplexa blandningar av kemikalier och andra miljöfaktorer
- (6.4) en databas för information om användning och utsläpp av kemikalier för att underlätta prediktiva bedömningar av aggregerade och kumulativa exponeringar
- (6.5) ett långsiktigt forskningsprogram som kan generera kunskap om faktiska exponeringsmönster
- (6.6) en standardiserad fördelningsfaktor för att kunna hantera riskerna med blandningar inom systemet för bedömning av enskilda ämnen, när tillgången på data om faktisk samexponering saknas eller är ofullständig.

De tre följande rekommendationerna handlar om olika delar i en strategi för att stärka användningen av substitutionsprincipen och undvikande av så kallad ”falsk substitution” med hjälp av gruppvisa bedömningar. Strategin består av följande delar:

- (6.7) reviderade eller stärkta rättsliga krav på substitution i alla relevanta delar av EU:s kemikalielagstiftning

(6.8) stärkta krav på gruppvis hantering av kemikalier inom REACH
(6.9) ett nytt system för flaggning av misstänkta SVHC-ämnen enligt REACH och CLP baserat på strukturella likheter med kända SVHC-ämnen.

Rekommendation 6.10 handlar specifikt om EU:s ramdirektiv för vatten som snart kommer att ses över. Översynen ger möjlighet att stärka reglerna både vad gäller riskbedömning av blandningar och gruppvisa bedömningar av föroreningar i vatten. I den sista rekommendationen 6.11 föreslås att en ny svensk arbetsgrupp för riskbedömning av blandningar inrättas. Arbetsgruppen ges i uppdrag att utföra en del av de uppgifter som beskrivs i de första tio rekommendationerna.

Utredningen har remitterats och remissvaren ska ha inkommit till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 29 maj 2020.

Under avsnittet Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken beskrivs EU:s sjunde miljöhandlingsprogram. Av p. 54 d) i bilagan till programmet framgår att det ska säkerställa bl.a. att kemikaliers kombinationseffekter åtgärdas effektivt i all relevant unionslagstiftning. Som också framgår under det ovanstående avsnittet kommer kommissionen under andra kvartalet 2020 att presentera ett förslag till det åttonde miljöhandlingsprogrammet.

Under avsnittet Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken beskrivs även att kommissionen nyligen har presenterat meddelandet Den europeiska gröna given. I meddelandet anför kommissionen bl.a. att regelverket snabbt måste återspegla den vetenskapliga utvecklingen när det gäller t.ex. kombinationseffekter mellan olika kemikalier. I Europa-parlamentets resolution om den europeiska gröna given uppmanar parlamentet kommissionen att så snart som möjligt under 2020 lägga fram en ambitiös sektorsöverskridande strategi för en giftfri miljö. Enligt parlamentet bör strategin bl.a. ta itu med frågan om de kombinerade effekterna av kemikalier.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av redovisningen ovan kan utskottet konstatera att det kan komma att krävas förändringar av lagstiftningen för att återspegla den vetenskapliga utvecklingen som rör kombinationseffekter av kemikalier. Utskottet välkomnar att frågan är prioriterad på såväl unionsnivå som nationell nivå. I avvaktan på utfallet av de arbeten som pågår och som har aviserats föreslår utskottet att motion 2019/20:2664 (M) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Mikroplast i kemiska produkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förslag om förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter.

Jämför reservation 2 (M) och 3 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 10 efterfrågar motionärerna att Sverige ska verka för att Echass förslag till begränsningar av avsiktligt tillsatt mikroplast blir ändamålsenligt och så snart som möjligt kommer på plats. Även kommittémotion 2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 36 handlar om att Sverige bör verka för ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter.

Kompletterande uppgifter

I Sverige finns sedan den 1 juli 2018 ett nationellt förbud mot mikroplast i kosmetiska produkter som sköljs av eller spottas ut, se 4–4b §§ förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Kemikalieinspektionen har utöver detta utrett behovet av ett utökat förbud mot mikroplast i Sverige. Enligt Kemikalieinspektionen behövs ytterligare begränsningar för mikroplast i kosmetiska produkter och andra kemiska produkter (se Rapport 2/18, Mikroplast i kosmetiska produkter och andra kemiska produkter – Rapport från ett regeringsuppdrag). Myndighetens bedömning i rapporten är att det fortsatta arbetet för närvarande i första hand bör ske på EU-nivå.

Den europeiska kemikaliemyndigheten Echa föreslog i början av 2019 ett närmast heltäckande förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter. Kemikalieinspektionen har samarbetat med Echa i arbetet med att ta fram förslaget. Echa bedömer att ett förbud på EU-nivå är motiverat för att skydda hälsa och miljö mot utsläpp av mikroplast. Echass förslag innebär att en ny begränsning kan komma att införas i EU:s kemikalielagstiftning Reach för mikroplast i bl.a. kosmetiska produkter, tvätt- och rengöringsmedel, färger och lacker. Förslaget omfattar också medicintekniska produkter samt produkter inom jordbruks- och trädgårdssektorn. Förslaget till begränsning gäller mikroplast som tillsatts med avsikt i produkterna. I förslaget finns vissa undantag, t.ex. för industriella användningar och där inga utsläpp av mikroplast till miljön väntas vid normal användning. Om förslaget genomförs kan utsläppen av mikroplast till miljön enligt Echass beräkningar minska med uppskattningsvis 400 000 ton på 20 år. Echa bedömer att avsiktligt tillsatt mikroplast sannolikt ansamlas i marken, eftersom partiklarna hamnar i avloppsslam som ofta används som gödselmedel. En mycket mindre andel av

mikroplasterna hamnar direkt i vattenmiljön. Echa bedömer att mikroplasterna är extremt svårnedbrytbara i miljön och praktiskt taget omöjliga få bort när de har släppts ut. Echa konstaterar också att det i dagsläget inte går att bedöma de långsiktiga effekterna av utsläpp av mikroplast.

I den fortsatta processen inom EU har det hållits ett offentligt samråd om Echas förslag och samrådstiden löpte ut den 20 september 2019. Nästa steg är att Echas riskbedömningskommitté (RAC) och kommittén för samhällsekonomisk analys (SEAC) ska yttra sig innan kommissionen kan presentera ett förslag till beslut om ändring av bilaga XVII till Reachförordningen (jfr artikel 70–73 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier [Reach] och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet).

Som beskrivs under avsnittet Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken presenterade kommissionen meddelandet Den europeiska gröna given. I meddelandet anför kommissionen bl.a. att man kommer att följa upp 2018 års plaststrategi (COM(2018) 28) och bl.a. fokusera på åtgärder mot avsiktligt tillsatta mikroplaster. I Europaparlamentets resolution om den gröna given uppmanar parlamentet kommissionen att ta itu med mikroplast på ett heltäckande sätt, bl.a. genom att införa en omfattande utfasning av avsiktligt tillsatta mikroplaster.

Utskottets ställningstagande

Förekomsten av svårnedbrytbara mikroplaster i naturen är ett allvarligt miljöproblem. Utskottet välkomnar därför Echas förslag om förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter, och utskottets förhoppning är att det kan beslutas om ett förbud så snart som möjligt. I avvaktan på utfallet av det pågående arbetet i frågan föreslår utskottet att motionerna 2019/20:2664 (M) yrkande 10 och 2019/20:2761 (KD) yrkande 36 lämnas utan åtgärd.

Högfluorerade ämnen (PFAS)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om PFAS i livsmedelsförpackningar och om kunskapsspridning om PFAS mellan myndigheter.

Jämför reservation 4 (M).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6 framhålls att Sverige ska verka för en harmoniserad lagstiftning inom EU med strikta gränsvärden för PFAS-kemikalier i papp, kartong, bläck, lim och bindemedel. Eftersom det sker en övergång till fler matförpackningar av

papper och kartong är det enligt motionärerna viktigt att Sverige, i det påbörjade arbetet med en översyn av EU:s lagstiftning som rör matförpackningar, driver denna fråga.

Enligt motion 2019/20:1191 av Åsa Westlund (S) finns det behov av att se över kunskapsspridningen mellan myndigheter om, och uppföljningen av, de regler som gäller PFAS i syfte att minska användningen.

Kompletterande uppgifter

Allmänt om högfluorerade ämnen

Perfluorerade och polyfluorerade ämnen (PFAS) är samlingsnamnet för en stor grupp ämnen. De mest uppmärksammade PFAS-varianterna är perfluoroktansulfonat (PFOS) och perfluoroktansyra (PFOA). PFAS finns i ett stort antal konsumentprodukter. De unika vatten-, smuts- och fettavvisande egenskaperna samt den extrema motståndskraften mot nedbrytning, både kemiskt och biologiskt, bidrar till substansernas användbarhet. Impregneringsmedel, rengöringsmedel och medel för ytbehandling av produkter som livsmedelsförpackningar och textilier är exempel på några av PFAS användningsområden. Brandsläckningsskum är ett annat användningsområde för PFAS. PFAS kan också användas i t.ex. färg, tryckfärg och lack.

Enligt Karolinska institutet (Institutet för miljömedicin) exponeras människor huvudsakligen för PFAS via mat, antingen direkt via livsmedlet eller indirekt via matförpackningarna. Människor kan även exponeras för PFAS via förorenat dricksvatten. Kunskapen om PFAS skadliga hälsoeffekter kommer enligt Karolinska institutet framför allt från studier av PFOS och PFOA på försöksdjur. Sådana studier visar att levern, fettmetabolismen, sköldkörtelhormonerna och immunsystemet påverkas vid PFAS-exponering. Lägre födelsevikt, försämrad tillväxt, försenad skelettbildning och könsmognad, beteendeförändringar samt minskad överlevnad har observerats hos nyfödda djur efter exponering under fostertiden. Studier av befolkningsgrupper med exponering för framför allt PFOS och PFOA via förorenade miljöer har påvisat samband mellan förhöjda serumhalter av PFAS och ökade kolesterol-, fettsyra- och urinsyrahalter i blodet hos människor. Andra befolkningsstudier har visat på samband mellan PFAS-halter i blodet hos mödrar och minskad födelsevikt eller försämrat immunförsvar hos barnet.

Sedan juni 2008 är det, med vissa undantag, förbjudet att inom EU använda PFOS och ämnen som kan brytas ned till PFOS i kemiska produkter och varor. Från och med den 4 juli 2020 blir det förbjudet att inom EU tillverka eller släppa ut PFOA-ämnen som sådana liksom att – utom för viss hantering som inte omfattas av begränsningen enligt Reachförordningen – vid framställning använda dessa som beståndsdel i ett annat ämne eller i en blandning.

Enligt budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) har Sverige under 2018 aktivt medverkat i arbetet med att ta fram en EU-gemensam strategi för PFAS. Dessutom har Sverige tillsammans med Tyskland föreslagit att det ska införas begränsningar enligt Reachförordningen

för en grupp med ca 200 PFAS-ämnen som återfinns i en mängd varor som t.ex. textilier, livsmedelsförpackningar, rengöringsmedel och kosmetika. Förslaget antogs av EU:s kemikaliemyndighet under 2018, och enligt budgetpropositionen förväntades medlemsländerna rösta om förslaget under 2019. För att öka kunskapen om vilka kemiska produkter som innehåller högfluorerade ämnen har Kemikalieinspektionen infört ett krav på att företagen ska anmäla förekomst av avsiktligt tillsatta PFAS-ämnen i produkter, oavsett halt, till produktregistret. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2019. Det innebär att uppgifter om PFAS-ämnen ska rapporteras till produktregistret för första gången i februari 2020.

Regeringskansliet (Miljödepartementet) har uppgett att omröstningen om förslaget om begränsning av ca 200 PFAS-ämnen ännu inte har ägt rum, men att den är på gång.

PFAS i livsmedelsförpackningar

Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel är ett harmoniserat rättsområde som främst regleras genom EU-rätten med vissa kompletterande nationella bestämmelser. Övergripande och grundläggande bestämmelser finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel (kontaktmaterialförordningen). Både tillverkare av material och produkter och livsmedelsföretagare omfattas av denna. Av förordningen framgår att materialet under normala och förutsebara användningsförhållanden inte får överföra ämnen till livsmedlet i sådana mängder att det

- utgör en fara för människors hälsa
- medför en oacceptabel förändring i livsmedlets sammansättning
- medför en försämring av livsmedlets smak- och luktegenskaper.

Konsumenter får inte heller vilseledas genom det sätt på vilket ett material eller en produkt märks, marknadsförs och presenteras. Samtliga tillverkare och importörer av material och produkter samt de livsmedelsföretagare som använder material och produkter i sin livsmedelsproduktion ska ha ett system för spårbarhet för att kunna underlätta kontroll och återkalla defekta produkter. I förordningen finns också krav på hur märkningen av material och produkter ska vara utformad. Enligt artikel 5 i förordningen får kommissionen vidta särskilda åtgärder för vissa närmare angivna grupper av material och produkter.

Sådana särskilda regler finns t.ex. i kommissionens förordning (EU) nr 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. I förordningen anges migrationsgränsvärden för individuella tillsatser, men också ett övergripande migrationsgränsvärde (OML) som begränsar den totala mängden tillsatsämnen som får frigöras från materialet. Kommissionen har även antagit förordningar och direktiv om

särskilda åtgärder för bl.a. aktiva och intelligenta material, regenererad cellulosa (cellofan) och keramiska produkter. Kommissionens direktiv om keramiska produkter och om regenererad cellulosa har införlivats i svensk rätt genom Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2011:7) om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Tryckfärger, papper och kartong omfattas för närvarande inte av några förordningar eller direktiv om särskilda åtgärder.

Samtliga tillverkare av material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel omfattas även av kommissionens förordning (EG) nr 2023/2006 om god tillverkningssed när det gäller material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Enligt förordningen ska det finnas ett kvalitetssäkringssystem för alla led i tillverkning, förädling och distribution av material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Förordningens krav på god tillverkningssed omfattar bl.a. lim och klister, papper och kartong samt lack och ytskikt. Förordningen innehåller också detaljerade bestämmelser om god tillverkningssed för processer som innefattar tryckfärg.

Om kommissionen inte har beslutat om sådana särskilda åtgärder som avses i artikel 5 i kontaktmaterialförordningen får medlemsstaterna behålla eller införa nationella bestämmelser (artikel 6 i kontaktmaterialförordningen). Danmark har med stöd av denna bestämmelse nyligen beslutat om ett nationellt förbud mot PFAS i material av kartong och papper som kommer i kontakt med livsmedel. Danmark har underrättat kommissionen om beslutet.

Enligt uppgift från Regeringskansliet (Näringsdepartementet) har den svenska regeringen framfört en generell kommentar till kommissionen om att produktkategorin kartong och papper borde bli föremål för närmare reglering på unionsnivå.

Som beskrivs under avsnittet Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken har kommissionen nyligen presenterat meddelandet Den europeiska gröna given. I den del som handlar om Från jord till bord; ett rättvist, hälsosamt och miljövänligt livsmedelssystem beskriver kommissionen att strategin från jord till bord ska bidra till den cirkulära ekonomin. Syftet är enligt kommissionen att minska miljöpåverkan från livsmedelsindustrin och detaljhandeln genom att vidta åtgärder som bl.a. rör förpackning av livsmedel. I Europaparlamentets resolution om den gröna given betonar parlamentet bl.a. att lagstiftningen om material som kommer i kontakt med livsmedel bör ses över och bygga på de senaste vetenskapliga rönen.

Av bilaga II till kommissionens arbetsprogram för 2020 (COM(2020) 37) framgår att kommissionen i en utvärdering kommer att granska alla aspekter av EU:s nuvarande lagstiftning om material som kommer i kontakt med livsmedel. På grundval av denna utvärdering kommer kommissionen att överväga om det behövs ytterligare åtgärder på EU-nivå.

Regeringskansliet (Näringsdepartementet) har i februari 2020 presenterat utredningen Material och produkter avsedda att komma i kontakt med

livsmedel (Ds 2020:6). I promemorian föreslås ändringar i livsmedelslagen (2006:804) som syftar till att bestämmelserna i kontaktmaterialförordningen ska kunna tillämpas effektivt. Förslaget till ändringar i livsmedelslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Av promemorians sammanfattning framgår bl.a. följande:

Inom ramen för den ordinarie livsmedelskontrollen genomförs i dag offentlig kontroll vid livsmedelsanläggningar och hos livsmedelsföretag av efterlevnaden av EU-bestämmelser om livsmedel och material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Sådana material och produkter som hanteras vid andra anläggningar än livsmedelsanläggningar eller hos andra verksamhetsutövare än livsmedelsföretag kontrolleras i dag inte alls. De ändringar som föreslås i denna promemoria innebär att hela området material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel kommer att omfattas av livsmedelslagens tillämpningsområde. De bestämmelser i livsmedelslagen som inte uttryckligen är begränsade till att gälla livsmedel föreslås också gälla för material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås få ett utökat bemyndigande att meddela föreskrifter och rätt att besluta i ett enskilt fall om det behövs för att skydda människors liv eller hälsa eller annars för att tillgodose konsumentintresset. Bemyndigandet föreslås omfatta föreskrifter om förbud eller villkor för handhavande, införsel i landet eller utsläppande på marknaden av material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel samt om märkning och presentation av sådana material och produkter. Vidare föreslås att det i lagen införs ett förbud mot att på marknaden släppa ut sådana material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel som inte uppfyller de krav som ställs i kontaktmaterialförordningen.

Promemorian har remitterats och remissvaren ska ha kommit in till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 26 maj 2020.

Kunskapsspridning om PFAS mellan myndigheter

Kemikalieinspektionen har konstaterat att problematiken med PFAS är så komplex att det är nödvändigt att förstärka samarbetet mellan samhällets aktörer (se Strategi för att minska användningen av högfluorerade ämnen, PFAS – Delrapport från ett regeringsuppdrag [rapport 9/16] och Handlingsplan för en giftfri vardag 2015–2017, slutredovisning [rapport 6/17]). Mot den bakgrunden har Kemikalieinspektionen tillsammans med Livsmedelsverket initierat ett brett nätverk för myndigheter, forskare, länsstyrelser, kommuner och vattenproducenter. Kemikalieinspektionen driver även ett nätverk mellan närmast berörda svenska myndigheter och ingår även i ett nätverk på EU-nivå som drivs av Echa. Kemikalieinspektionen är också aktiv i flera PFAS-relaterade forskningsprogram och nätverk både i Sverige och inom EU. Det finns även ett nordiskt samarbete, Nordiska kemikaliegruppen (NKG), som är en del av Nordiska ministerrådet för miljö.

Våren 2017 utökade ett antal myndigheter och forskningsinstitutioner sitt samarbete för att hantera problemen med PFAS. Samarbetet beskrivs i en gemensam avsiktsförklaring och några av alla de aktörer som står bakom den

är Folkhälsomyndigheten, Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande), Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). De aktörer som står bakom samverkansförklaringen har uttalat en avsikt att inom respektive ansvars- och kompetensområde bidra till ett ökat samarbete för att minska riskerna med och öka kunskapen om PFAS. Syftet med samarbetet är förbättrad riskbedömning, regelutveckling, miljöövervakning, forskning, teknikutveckling och den offentliga kontrollen. Aktörerna ska bl.a. medverka till att nya tekniker utvecklas och används för provtagning, analys, vattenrening och sanering av områden som förorenats av PFAS samt föra dialog med berörda aktörer för att stimulera till att PFAS fasas ut.

I början av februari 2020 fick Försvarsmakten i uppdrag av regeringen att senast den 1 juni 2020 ta fram en handlingsplan för områden som har förorenats av högfluorerade ämnen, s.k. PFAS. Försvarsmakten ska senast den 22 februari 2021 också redovisa både vidtagna och planerade åtgärder vad gäller förorenade områden samt se över hur myndigheten kan öka takten och hitta effektiva metoder för efterbehandling av förorenade områden. Som en del av uppdraget ska Försvarsmakten samverka med berörda myndigheter. Under 2020 kommer Försvarsmakten också att ta fram en handlingsplan för att klara skadeståndskrav. Försvarsmakten ska enligt uppdraget också redovisa hur myndigheten rapporterar förekomsten av förorenade områden till relevanta myndigheter i syfte att få en samlad bild över problemen med statligt förorenade områden, inklusive PFAS-förorenade områden.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om PFAS i livsmedelsförpackningar vill utskottet inledningsvis framhålla vikten av att de livsmedel vi konsumerar är säkra. Det innebär bl.a. att livsmedlet i sig inte får innehålla några skadliga ämnen, men också att de förpackningar som livsmedel förvaras i inte innehåller farliga ämnen som kan överföras till livsmedlet i sådan mängd att det kan utgöra en fara för människors hälsa. Utskottet ser därför mycket positivt på att utformningen av lagstiftningen om material som kommer i kontakt med livsmedel och tillämpningen av denna lagstiftning är prioriterade frågor på såväl unionsnivå som nationell nivå. Utskottet instämmer i det sammanhanget i regeringens generella kommentar till kommissionen om att produktkategorin kartong och papper borde regleras närmare på unionsnivå. I avvaktan på utfallet av de pågående och aviserade arbeten som nu beskrivits föreslår utskottet att motion 2019/20:2664 (M) yrkande 6 lämnas utan åtgärd.

När det gäller frågan om kunskapsspridning om PFAS mellan myndigheter framgår det av redovisningen ovan att det – på både nationell och internationell nivå – pågår ett antal samverkansprojekt mellan myndigheter och andra aktörer i samhället som syftar till att utbyta och sprida kunskap om

problematiken med PFAS. Dessa samverkansprojekt kan också bidra till att minska riskerna med PFAS och att stimulera till att användningen av PFAS fasas ut. Mot bakgrund av det nu anförda avstyrker utskottet motion 2019/20:1191 (S).

Utfasning av kemiska bekämpningsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en handlingsplan för utfasning av kemiska bekämpningsmedel.

Jämför reservation 5 (V).

Motionen

Enligt kommittémotion 2019/20:1619 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 3 bör Sverige anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel. Motionärerna anför att regeringen har beslutat om en ny nationell handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019–2022 som syftar till att riskerna ska minska och att skadliga växtskyddsmedel ska begränsas. Motionärerna anser dock att det i stället bör antas en handlingsplan som, baserad på försiktighetsprincipen, vidtar nationella åtgärder för att förbjuda potentiellt farliga växtskyddsmedel och fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Under riksmötet 2018/19 behandlade miljö- och jordbruksutskottet ett motionsyrkande med samma lydelse som det nu aktuella. Det tidigare yrkandet (motion 2018/19:669 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 18) motiverades med att det krävs genomgripande förändringar för att komma bort från livsmedelsproduktionens kemikalieberoende, vilket förutsätter insatser för att utveckla och införa alternativ till kemisk bekämpning. Motionärerna anförde att Sverige måste använda nationell reglering och styrmedel i större utsträckning för att minska användningen av bekämpningsmedel och att en handlingsplan borde antas med detta syfte. I sitt ställningstagande i denna del i betänkande 2018/19:MJU7 Kemikaliepolitik anförde miljö- och jordbruksutskottet följande:

Utskottet anser i likhet med regeringen att riskerna med växtskyddsmedel för människors hälsa och miljön behöver minska och att åtgärder krävs för att skydda framför allt vattenmiljön, pollinerande insekter och barn. Det är därför positivt att regeringen har påbörjat en intern utredning med målsättningen att förbjuda privat användning av växtskyddsmedel. Utskottet noterar även att Utredningen om skatt på tungmetaller och andra miljö- och hälsofarliga ämnen samt översyn av bekämpningsmedels-skatten har föreslagit en skatt på kemiska bekämpningsmedel som ett

styrmedel för att minska miljö- och hälsoriskerna vid användningen av växtskyddsmedel. Utskottet anser att rätt utformade skatter och andra ekonomiska verktyg har stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att uppnå miljömålen och även verka substitutions- och innovationsdrivande. Med hänvisning till det pågående arbetet föreslår utskottet att motion 2018/19:669 (V) yrkande 18 lämnas utan vidare åtgärd.

Som framgår av den nu aktuella motionen har regeringen beslutat om en reviderad nationell handlingsplan för perioden 2019–2022 för hållbar användning av växtskyddsmedel. Arbetet med denna handlingsplan är ett led i genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel (fortsättningsvis direktivet). Enligt direktivet ska EU:s medlemsstater anta nationella handlingsplaner för att fastställa kvantitativa mål, riktmärken, åtgärder och tidtabeller för att minska riskerna med och konsekvenserna av användningen av bekämpningsmedel för människors hälsa och miljön. Syftet med de nationella handlingsplanerna är också att uppmuntra utvecklingen och införandet av integrerat växtskydd och alternativa metoder eller tekniker för att minska beroendet av bekämpningsmedel. I de nationella handlingsplanerna ska medlemsstaterna beskriva hur de kommer att genomföra åtgärder enligt direktivets artiklar 5–15 för att nå direktivets mål. De nationella handlingsplanerna ska också innehålla indikatorer för att övervaka användningen av växtskyddsmedel som innehåller särskilt farliga verksamma ämnen. De nationella handlingsplanerna ska ses över minst vart femte år och medlemsstaterna ska se till att allmänheten på ett tidigt stadium ges möjlighet till faktiskt deltagande i förberedande och ändringar eller översyn av planerna.

Det övergripande målet för den svenska handlingsplanen är att åstadkomma en minskande risktrend. Handlingsplanen består av två delar där kapitel 1–14 går igenom mål, åtgärder och uppföljning medan kapitel 15–18 bl.a. ger en bakgrundsbeskrivning av svensk växtodling, av användningen av växtskyddsmedel och av olika åtgärder som Sverige använder sig av i arbetet med att minska risker och användning. Handlingsplanen gäller till dess att en ny beslutas. I den reviderade handlingsplanen beskrivs att arbetet med åtgärder i den tidigare handlingsplanen har gett resultat. Sverige har jämfört med många länder i Europa en betydligt lägre användning av växtskyddsmedel per hektar och resthalter från växtskyddsmedel i inhemskt producerade vegetabilier är låga. Samtidigt konstateras att arbetet för att minska riskerna behöver fortsätta. Den reviderade planen innehåller sex mål, varav ett är nytt. Det nya målet är att användningen av växtskyddsmedel som är skadliga för pollinerande insekter ska anpassas så att riskerna minimeras. Syftet med det nya målet är att särskilt sätta fokus på pollinerande insekter.

I förra årets ställningstagande berörde utskottet bl.a. Regeringskansliets interna utredningsarbete som har som målsättning att förbjuda privat användning av kemiska växtskyddsmedel. Regeringskansliet (Miljödepartementet) har upplyst att det arbetet fortfarande pågår. Departementet har

också uppgett att det förslag om en skatt på bl.a. kemiska växtskyddsmedel (jfr SOU 2017:102) som utskottet berörde i förra årets ställningstagande fortfarande bereds i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan har regeringen beslutat om en reviderad nationell handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019–2022. Utskottet finner inte anledning att ta initiativ till en förändring av den nu gällande handlingsplanen. Utskottet avstyrker därför motion 2019/20:1619 (V) yrkande 3.

Kemisk bekämpning av granbarkborren

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att underlätta en ökad kemisk bekämpning av granbarkborren.

Motionen

Enligt motion 2019/20:2230 av Sten Bergheden (M) måste en ökad kemisk bekämpning av granbarkborren underlättas. Motionären anför att byråkratin för bekämpning av granbarkborren måste minska, och om man redan får använda relevanta kemiska växtskyddsmedel så ska man inte behöva söka tillstånd för att använda dem mot granbarkborren.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Av budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 23) framgår att granbarkborren under 2018 har varit ett stort problem i södra Sverige på grund av värmen och torkan. Regeringen angav i propositionen att det för första gången finns angripen skog som inte har koppling till stormfällning. Totalt uppskattas 2,2 miljoner skogskubikmeter vara angripna. Förlusterna kan jämföras med de drygt 2 miljoner skogskubikmeter som skadades av bränder 2018. Regeringen bedömde i budgetpropositionen att var tredje skogsägare i Sverige kan bli berörd av granbarkborrens angrepp under 2019 och att denna situation förmodligen kommer att fortgå under många år. Regeringen anförde vidare att det i förlängningen kan leda till att omställningen till bioekonomin riskeras och arbetstillfällena som är knutna till skogsindustrin i södra Sverige påverkas negativt liksom naturvärden i skyddade områden som domineras av gran. Regeringen bedömde att fortsatt information och rådgivning till skogsägarna är avgörande, liksom myndigheternas stöd i arbetet med att snabbt lokalisera angrepp. Regeringen anförde vidare att staten har ett stort ansvar för åtgärder för att minska spridning av granbarkborrar från skyddade

områden. Regeringen föreslog därför att totalt 30 miljoner kronor skulle tillföras anslaget 1:1 under 2020–2022 för att hantera skogsskador och för att stödja arbetet med att bekämpa angrepp av granbarkborre. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2019/20:MJU2, rskr. 2019/20:112).

Enligt artikel 28 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EU:s växtskyddsmedelsförordning) får ett växtskyddsmedel – med vissa undantag – inte släppas ut på marknaden eller användas om det inte har godkänts av den berörda medlemsstaten, dvs. den stat inom vilkens territorium medlet är tänkt att släppas ut och användas. I produktgodkännandet ska det anges på vilka växter eller växtprodukter och andra områden än jordbruksmark som växtskyddsmedlet får användas inom samt i vilket syfte (artikel 31). Enligt samma artikel ska det i produktgodkännandet anges vilka krav och villkor som ska gälla för användningen av växtskyddsmedlet.

Ett växtskyddsmedel får alltså endast släppas ut på marknaden och användas om det har produktgodkänts i den berörda medlemsstaten. Medlemsstatens behöriga myndighet får dock i särskilda fall ge dispens från kravet på godkännande och tillåta att ett växtskyddsmedel, under högst 120 dagar, släpps ut på marknaden för begränsad och kontrollerad användning, om en sådan åtgärd framstår som nödvändig på grund av en fara som inte kan avvarjas på något annat rimligt sätt. Detta framgår av artikel 53 i EU:s växtskyddsmedelsförordning. Med stöd av dessa regler beslutade Kemikalieinspektionen den 16 januari 2020 att bevilja dispens från kravet på produktgodkännande för växtskyddsmedlet Typosan P306 (dnr 5.1.2.a-H19-07932). Medlet har ingen bekämpningseffekt i sig själv, utan används i skogsbruket som ett lockämne (feromon) för att locka granbarkborrar till fällor för att på så sätt förhindra angrepp på skogen. Dispensen gäller för perioden 15 april–13 augusti 2020 i hela Götaland och Svealand.

Enligt Kemikalieinspektionen får även andra än den som har sökt och beviljats dispens använda medlet i motsvarande situationer som den beslutade dispensen gäller för. En dispens kan ges för ett växtskyddsmedel som inte är produktgodkänt, men också för en gröda eller ett användningsområde som inte ingår i ett befintligt produktgodkännande. Enligt Kemikalieinspektionen kan en nöddispens i normalfallet bara beviljas en gång för samma ändamål och medel, eller i särskilda fall ett fåtal gånger. En nöddispens ska vara en kortsiktig lösning på ett akut problem. Möjligheten för Kemikalieinspektionen att bevilja upprepade dispenser är begränsad och ska undvikas så långt det är möjligt eftersom upprepade dispenser riskerar att underminera syftet med lagkravet att växtskyddsmedel ska vara godkända. Det finns enligt myndigheten andra möjligheter att mer långsiktigt åtgärda återkommande problem. Exempelvis kan både leverantörer och andra aktörer inom växtproduktionen i stället ansöka om ett ömsesidigt erkännande (jfr artikel 40–42 i EU:s växtskyddsmedelsförordning) eller ett s.k. utvidgat produktgodkännande för mindre användningsområde, UPMA (jfr artikel 51 i EU:s växtskyddsmedelsförordning).

Utskottets ställningstagande

Enligt EU:s växtskyddsmedelslagstiftning får ett växtskyddsmedel endast släppas ut på marknaden och användas om det har produktgodkänts av den aktuella medlemsstatens behöriga myndighet, i Sveriges fall Kemikalieinspektionen. Syftet med EU:s växtskyddsmedelsförordning är bl.a. att säkerställa en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa och för miljön. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att Kemikalieinspektionens prövning och godkännande, i förening med offentlig kontroll, utgör en garant för att det aktuella växtskyddsmedlet endast används på de växter eller växtprodukter, inom de områden och i enlighet med övriga villkor för användningen som framgår av produktgodkännandet. Som framgår av redovisningen ovan kan Kemikalieinspektionen i särskilda fall bevilja s.k. nöddispens från kravet på produktgodkännande. Kemikalieinspektionen har i januari 2020 beviljat en sådan dispens för ett växtskyddsmedel som får användas för att underlätta bekämpningen av granbarkborren, vilken på senare tid har fått stor utbredning och skapat mycket stora problem i de svenska skogarna. Därmed föreslår utskottet att motion 2019/20:2230 (M) avslås.

Biologiska bekämpningsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett bedömnings- och tillståndssystem för organismer för biologisk bekämpning.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:603 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12 efterfrågas en utredning om ett bedömnings- och tillståndssystem för organismer för biologisk bekämpning. Motionärerna anför att användningen av biologiska bekämpningsmedel kan minska användningen av kemiska bekämpningsmedel, men de påtalar samtidigt att det finns exempel på att insekter som har använts som biologiska bekämpningsmedel har konkurrerat ut naturligt förekommande arter. Det behövs därför ett system för att riskbedöma organismer för biologisk bekämpning och förhindra användning av organismer som kan orsaka miljöproblem eller stora ekonomiska problem.

Kompletterande uppgifter

Enligt Kemikalieinspektionen innebär biologisk bekämpning att skadegörare (t.ex. insekter, ogräs eller växtsjukdomar) bekämpas med hjälp av levande organismer. Organismerna begränsar skadegöraren på naturlig väg genom att parasitera, predera (äta) eller infektera denne. Biologiska bekämpningsmedel

består ofta av naturliga fiender till skadegöraren. En naturlig fiende kan vara antingen en makroorganism (nematod, insekt eller spindeldjur) eller en mikroorganism (bakterier, virus eller svampar).

Biologiska bekämpningsmedel som består av mikroorganismer ska, på samma sätt som kemiska bekämpningsmedel, vara godkända av Kemikalieinspektionen för att få säljas eller användas. Växtskyddsmedel som innehåller mikroorganismer omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EU:s växtskyddsmedelsförordning). Biocidprodukter som innehåller mikroorganismer omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (EU:s biocidförordning) eller den svenska förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

När det gäller biologiska bekämpningsmedel som består av makroorganismer tillämpas förordningen (2016:402) om nematoder, insekter och spindeldjur (NIS) som bekämpningsmedel. Den nya förordningen, som trädde i kraft den 1 juli 2016, innebär att ett nytt system för ansökan och prövning av NIS måste utarbetas. Enligt Naturvårdsverket är prövningssystemet under uppbyggnad och beräknas vara klart under 2020. I det nya systemet är det arten, inte produkten, som prövas. När en art har blivit godkänd är det möjligt för alla som önskar att föra in och använda arten som bekämpningsmedel. Ett godkännande får förenas med villkor, t.ex. att användningen av miljöskäl begränsas till växthus. Ett godkännande kan komma att omprövas om det kommer fram ny information om negativ miljöpåverkan. Målet med det nya systemet, som ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, är att förbättra förutsättningarna att välja biologiska bekämpningsmedel framför kemiska medel vid odling eller annan verksamhet.

Den som vill få en art godkänd som biologiskt bekämpningsmedel kan ansöka om detta hos Naturvårdsverket som därefter prövar ansökan. Naturvårdsverket kan också på eget initiativ pröva om en av de för närvarande drygt 100 arter som finns på Eppos (European and Mediterranean Plant Protection Organization, Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavet) lista över kommersiellt använda arter för biologisk bekämpning (PM 6/3, appendix I) ska godkännas som biologiskt bekämpningsmedel. För att kvalificera sig till denna lista ska arten ha använts av minst fem Eppo-medlemsländer under minst fem år utan rapporterade problem.

Naturvårdsverket har hittills godkänt 21 arter, varav 19 ingår i bekämpningsmedel som tidigare godkänts av Kemikalieinspektionen och vars godkännande upphörde senast vid årsskiftet 2019/20. De övriga två arterna som godkänts har tidigare inte använts som bekämpningsmedel i Sverige. Besluten för dessa två arter började gälla den 25 juli 2019.

Under 2020 kommer Naturvårdsverket att meddela föreskrifter om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel. Under året kommer myndigheten även att publicera information om hur prövningen och

riskbedömningen av arter går till, vägledning och blanketter för ansökan samt information om anmälan vid upptäckt av skadliga effekter i samband med användning av NIS. För att bedöma risker för påverkan på den biologiska mångfalden analyseras arterna med avseende på olika riskfaktorer, bl.a. etableringspotential, spridningsförmåga och val av föda. Konsekvenser som bör undvikas vid utsläpp av NIS är bl.a. att nya arter etableras i Sverige. Arter som riskerar att påverka skyddade områden eller hotade arter är heller inte lämpliga att släppa ut.

Vissa biotekniska organismer kan vara genmodifierade organismer (GMO). För dessa gäller särskilda regler och prövningen görs av Kemikalieinspektionen.

Av bilaga II till kommissionens arbetsprogram för 2020 (COM(2020) 37) framgår att kommissionen under året kommer att genomföra ett s.k. Refit-initiativ och utvärdera Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel. Utvärderingen kommer bl.a. att behandla de framsteg som uppnåtts genom direktivet när det gäller att minska beroendet av bekämpningsmedel och att stimulera användningen av icke-kemiska alternativ till bekämpningsmedel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig positivt till att i ökad utsträckning kunna ersätta kemiska bekämpningsmedel med biologiska. Även biologiska bekämpningsmedel måste dock användas med stor försiktighet, bl.a. för att inte skada den biologiska mångfalden. Utskottet välkomnar därför det prövningssystem för biologiska bekämpningsmedel som består av makroorganismer som Naturvårdsverket utarbetar. När systemet är klart bör det som efterfrågas i motionen enligt utskottets mening vara tillgodosett. Utskottet föreslår därför att motion 2019/20:603 (SD) yrkande 12 lämnas utan ytterligare åtgärd.

Information om kemikalier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om information till allmänheten om kemikalier i produkter.

Jämför reservation 7 (M).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 15 efterfrågas att relevant myndighet ska ges i uppdrag att informera allmänheten om kemikalier i produkter som importeras från tredjeland. Motionärerna anför att problemet med produkter som inte lever upp till lagstiftningens krav tycks

vara störst bland produkter som har importerats från tredjeländ, och konsumenterna behöver få en ökad medvetenhet om innehållet och riskerna för att kunna göra välgrundade val.

Kompletterande uppgifter

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen) är baserad på Förenta nationernas globala harmoniserade system (GHS). Syftet med förordningen är att garantera ett stort skydd för hälsa och miljö, såväl som fri rörlighet för ämnen, blandningar och varor. CLP-förordningen är rättsligt bindande för alla medlemsstater och är direkt tillämplig i alla industrisektorer. Den kräver att tillverkare, importörer eller nedströmsanvändare av ämnen eller blandningar klassificerar, märker och förpackar sina farliga kemikalier på ett lämpligt sätt innan de placeras på marknaden. Ett av de främsta syftena med CLP-förordningen är att fastställa huruvida ett ämne eller en blandning har egenskaper som gör att det kan klassificeras som farligt. När ett ämne eller en blandning har klassificerats som farligt måste de identifierade farorna meddelas till andra aktörer i distributionskedjan, inklusive konsumenter.

Enligt artikel 33 i Reachförordningen är varje leverantör av en vara skyldig att lämna information om de särskilt farliga ämnen som finns i varan i en halt över 0,1 viktprocent. Denna information ska alltid lämnas till yrkesmässiga kunder medan konsumenter har rätt att på begäran få informationen kostnadsfritt och inom 45 dagar. De ämnen som betraktas som särskilt farliga och som omfattas av informationskravet listas på den s.k. kandidatförteckningen. Förteckningen är en del av den europeiska kemikalielagstiftningen och innehåller en lista över ca 200 särskilt farliga ämnen.

Under 2018 bedrev Kemikalieinspektionen ett tillsynsprojekt för att kontrollera ämnen på kandidatförteckningen i varor som säljs på den svenska marknaden och hur informationsplikten följs. Resultaten av projektet redovisas i rapporten Tillsyn av informationsplikten – Ämnen på kandidatförteckningen (tillsynsrapport 4/19). Kemikaliemyndigheten har också genomfört ett tillsynsprojekt om e-handel. Av rapportens sammanfattning (Tillsyn av e-handel 2018, tillsynsrapport 12/18) framgår bl.a. följande:

Kemikalieinspektionen har kontrollerat 106 varor som vi köpt via butiker på internet. Vi köpte leksaker, smycken och elektronik från e-butiker eller marknadsplattformer hos företag baserade i Sverige, EU eller utanför EU. Vi kontrollerade varornas innehåll av förbjudna ämnen och på leksakerna och elektroniken kontrollerade vi även märkningen. Syftet med projektet var att kontrollera om varor som säljs via e-handel uppfyller kraven i kemikalielagstiftningen och att undersöka vilka möjligheter och utmaningar tillsynsmyndigheter har när vi ska kontrollera försäljning som görs på internet.

Vid en jämförelse med likvärdiga produkter från e-handel baserad i Sverige, EU respektive utanför EU var andelen varor med otillåtna ämnen högre för varor från företag utanför EU än för varor från företag i Sverige och EU. Undersökningen är inte gjord med ett slumpmässigt urval och resultatet ger inte en statistiskt säkerställd bild för hela marknaden, men den tyder på att varor som handlas direkt från företag utanför EU har en större risk att innehålla otillåtna ämnen.

Projektet visade att tillsynsmyndigheters möjligheter att ställa krav på att företag åtgärdar varor med brister skiljer sig mycket åt beroende på företagets hemvist. För företag i det egna landet är det inte så stor skillnad gentemot traditionell handel, förutom att det kan vara svårare att avgöra vilket företag som ansvarar för försäljningen. När det gäller företag inom EU ska den svenska myndigheten själv kommunicera med företaget och om de inte frivilligt vidtar åtgärder kan ärendet lämnas över till ansvarig myndighet i det aktuella landet. Vår erfarenhet från det här projektet är att kommunikationen med andra myndigheter fungerar väl.

De företag där tillsynsmyndigheter har minst möjligheter att komma till rätta med bristande produkter är de som är baserade utanför EU. Även om flera av dessa företag vidtog frivilliga åtgärder i det här projektet är det svårt för en myndighet att gå vidare om företaget inte svarar eller inte vidtar åtgärder. Detta område behöver utvecklas, speciellt då denna typ av handel ökar stort. De områden som vi anser är viktigast att prioritera är:

1. Konsumenter behöver bli mer medvetna om att det finns risker med att handla varor från företag utanför EU.
2. Fler internetbaserade företag behöver själva ta ansvar för de varor som de marknadsför.
3. Tillsynsmyndigheter inom och utanför EU behöver bli bättre på att samarbeta.

Kemikalieinspektionen och Sveriges Konsumenter deltar i ett samarbetsprojekt där myndigheter och organisationer från 13 EU-länder tillsammans utvecklar en mobilapplikation med information om farliga kemikalier i varor. Via applikationen ska konsumenter enkelt kunna få information angående om en vara innehåller farliga ämnen och ställa frågor till leverantörerna. Projektet finansieras av EU:s miljöprogram Life och kommer att pågå från september 2017 till augusti 2022. I projektet ingår även informationsinsatser i de deltagande EU-länderna för att öka medvetenheten bland konsumenter och leverantörer med syftet att särskilt farliga ämnen ska bytas ut mot bättre alternativ.

Enligt förordningen (2014:110) om en upplysningstjänst för konsumenter har Konsumentverket i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och andra aktörer ansvara för att tillhandahålla och samordna en upplysningstjänst med opartisk information och vägledning till konsumenter. Enligt förordningen ska upplysningstjänsten bl.a. omfatta information som syftar till att underlätta för konsumenter att göra väl avvägda val (bl.a. information om miljömässigt hållbar konsumtion relaterad till generationsmålet för miljöarbetet och miljö kvalitetsmålen, liksom när så bedöms lämpligt, information om andra hållbarhetsaspekter). I enlighet med det utpekade uppdraget öppnades konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument i mars

2015. Hallå konsument är en rikstäckande upplysningstjänst som samordnas av Konsumentverket i samarbete med bl.a. de fyra konsumentbyråerna och ett större antal utpekade myndigheter. Under rubriken Miljö och hållbarhet och underrubriken Kemikalier på upplysningstjänstens webbplats kan konsumenten på ett enkelt sätt bl.a. få information om märkning och råd för en kemikaliesmart vardag.

Även Kemikalieinspektionen har information på sin webbplats för att ge konsumenter hjälp att göra medvetna val, och i jämförelse med Hallå konsument ger Kemikalieinspektionens webbplats mer utförlig information bl.a. om hur man handlar säkert på internet, om olika ämnen och om elektriska prylar.

Som beskrivs under avsnittet Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken har kommissionen nyligen presenterat meddelandet Den europeiska gröna given. När det gäller frågan om konsumentinformation anför kommissionen bl.a. att konsumentpolitiken ska hjälpa konsumenterna att fatta välgrundade beslut och spela en aktiv roll i den gröna omställningen. Enligt kommissionen spelar tillförlitlig, jämförbar och kontrollerbar information en viktig roll för att göra det möjligt för köparna att fatta mer hållbara beslut. Kommissionen anför vidare att digitaliseringen kan bidra till att förbättra tillgången till information om egenskaperna hos produkter som säljs i EU. Ett elektroniskt produktpass skulle enligt kommissionen t.ex. kunna ge information om en produkts ursprung och sammansättning. I Europaparlamentets resolution om den gröna given framhåller Europaparlamentet i denna del betydelsen av konsumentmakt och välinformerade konsumenter. Parlamentet efterlyser här åtgärder för att ge konsumenterna tillgång till överskådlig, jämförbar och harmoniserad produktinformation, inklusive märkning av produkter, på grundval av solida uppgifter och konsumentforskning, för att hjälpa dem att göra mer hälsosamma och hållbara val och för att de ska informeras om produkters hållbarhet och reparerbarhet samt deras miljöavtryck.

Av kommissionens arbetsprogram för 2020 (COM(2020) 37) framgår att kommissionens nya konsumentagenda är tänkt att anpassa konsumentskyddet till dagens villkor, särskilt gränsöverskridande transaktioner och transaktioner på internet. Agendan ska göra det möjligt för konsumenterna att göra välgrundade val och att spela en aktiv roll i bl.a. miljöomställningen. Agendan En ny konsumentpolitik kommer enligt bilaga I till arbetsprogrammet att presenteras under fjärde kvartalet 2020.

I januari 2019 träffades det s.k. januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Avtalet är en överenskommelse om politikens inriktning på flera områden. Enligt punkt 38 i avtalet ska det under 2021 tillsättas en utredning som ska utreda möjligheten att alla produkter ska ha ett produktpass med information om vad produkten innehåller, var den kommer från och hur den kan återvinnas eller tas om hand.

Enligt Kemikalieinspektionens regleringsbrev för 2020 ska myndigheten redovisa en analys av e-handels särskilda utmaningar vad gäller varors

innehåll av reglerade kemiska ämnen samt vid behov föreslå samhälls-ekonomiskt effektiva åtgärder för att komma till rätta med eventuella problem. Uppdraget ska redovisas senast den 29 januari 2021 till regeringen (Miljödepartementet). I regleringsbrevet beskrivs också Kemikaliemyndighetens pågående uppdrag att genomföra en kartläggning av varor som ännu inte är begränsade inom EU. Kartläggningen ska främst ta sikte på särskilt farliga ämnen, men kan även omfatta farliga ämnen i de fall det är relevant för att skydda människors hälsa och miljön. Barn och unga ska prioriteras och ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas. Framför allt ska förekomsten i konsumenttillgängliga varor och produkter kartläggas. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Miljödepartementet) senast den 1 december 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Kemikalieinspektionen och Konsumentverket på olika sätt arbetar med att förbättra tillgången till konsumentvänlig information om kemikalier. Samarbetsprojektet där en mobilapplikation med information om farliga kemikalier i varor håller på att utvecklas är enligt utskottets bedömning särskilt intressant i sammanhanget eftersom den bör kunna bidra till att öka medvetenheten om kemikalier i varor. Utskottet välkomnar också den aviserade utredningen om möjligheten att förse alla varor med ett produktpass som skulle kunna ge information bl.a. om en produkts innehåll och ursprung. Utskottet ser också positivt på det förändringsarbete som presenteras i kommissionens nya konsumentagenda där kommissionen bl.a. lyfter frågan om elektroniska produktpass.

Med hänvisning till ovanstående redovisning och vad som nu anförts lämnas motion 2019/20:2664 (M) yrkande 15 utan vidare åtgärd.

Finansiering av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om finansieringen av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa).

Jämför reservation 8 (M).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 17 framhåller motionärerna vikten av att regeringen i EU ska verka för att kemikaliemyndigheten Echa har en hållbar finansiering i syfte att kunna fullgöra sina uppdrag. Myndigheten spelar en central roll för en säker användning av kemikalier och för ett vetenskapligt förhållningssätt i

genomförandet av EU:s kemikaliepolitik. Regeringen bör därför i förhandlingen om EU:s nästa långtidsbudget säkerställa att myndigheten har tillräckliga resurser.

Kompletterande uppgifter

Enligt artikel 96.1 i Reachförordningen består Echas inkomster av ett bidrag från gemenskapen som förs in under en särskild budgetrubrik i EU:s allmänna budget (kommissionens avsnitt), de avgifter som företagen erlägger och eventuella bidrag från medlemsstaterna. De avgifter från företagen som avses är bl.a. avgifter för registreringsanmälningar och tillståndsansökningar (artikel 74). Avgifterna regleras närmare i kommissionens förordning (EG) nr 340/2008 av den 16 april 2008 om de avgifter som ska betalas till Europeiska kemikaliemyndigheten enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach).

I kommissionens arbetsprogram för 2020 (COM(2020) 37) anför kommissionen att om EU ska kunna leva upp till medborgarnas höga förväntningar och de mål unionen har föresatt sig kommer det att behövas resurser i motsvarande mån. Enligt kommissionen behöver EU en ny långtidsbudget som är flexibel och anpassad till prioriteringarna och utmaningarna. Kommissionen anför att de förslag som kommissionen redan har presenterat utgör en god grund för att uppnå detta, och kommissionen avser att anpassa förslagen där de behövs för att kunna leva upp till ambitionerna.

Enligt Regeringskansliet (Statsrådsberedningen) förs det för närvarande förhandlingar om EU:s långtidsbudget på en övergripande nivå. Först när dessa förhandlingar är avslutade och budgeten för respektive sektorsområde är bestämd är det möjligt att förhandla om anslagen till enskilda myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Echa har en viktig roll i arbetet med en nollutsläppsvision för en giftfri miljö. Utskottet förutsätter att regeringen, i de kommande förhandlingarna om anslaget till Echa, gör de avvägningar som krävs för att finansieringen ska bli tillräcklig för att myndigheten ska kunna bedriva sitt arbete på ett bra sätt. Därmed föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2019/20:2664 (M) yrkande 17.

Samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ökat samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter.

Jämför reservation 9 (M).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 14 efterfrågas att regeringen ska verka för bättre kontroller och ökat samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter i EU, i syfte att varor som importeras till EU uppfyller grundläggande krav och är säkra. Motionärerna anför även att samarbetet med länder utanför EU bör stärkas i denna fråga så att ändamålsenliga kontroller och begränsningar kan genomföras mer effektivt och komma hela den gemensamma marknaden till gagn.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Ett av etappmålen för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är samverkan och effektivare kemikalietillsyn inom EU. Av budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) framgår att Kemikalieinspektionen, genom regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag, har byggt upp kompetens och erfarenhet av varutillsyn. Enligt regeringen har detta även lett till att myndigheten har drivit på varutillsynen inom EU och därmed bidragit till etappmålet Effektivare tillsyn inom EU. Regeringens bedömning är att tillsynen behöver stärkas såväl nationellt som inom EU för att möta den snabbt ökande e-handeln och importen från länder med mindre utvecklad kemikaliekontroll.

Kemikalieinspektionen redovisar i sin årsredovisning för 2019 att möjligheten till samverkan inom EU och nationellt är en avgörande faktor för att uppnå en likvärdig tillsyn och för att arbetet för en Giftfri miljö ska vara effektivt. I samverkan med övriga EU-länder initierar Kemikalieinspektionen gemensamma tillsynsprojekt och arbetar för en konkurrensneutral uttolkning och tillämpning av kemikalielagstiftningen på EU-marknaden. Effekten som eftersträvas är att tillsynen i andra EU-länder ska göra att produkter som når den svenska marknaden redan är kontrollerade enligt EU:s kemikalier regler.

Vidare framgår det av Kemikalieinspektionens årsredovisning för 2019 att det gemensamma arbetet inom EU sker inom ramen för olika nätverk. Nätverkens operativa arbete är fördelat på arbetsgrupper. Samordningen av tillsynen sker till stor del genom gemensamma tillsynsprojekt som respektive medlemsland genomför inom sin nationella tillsyn. Det största nätverket, Forum för informationsutbyte om verkställighet (Forum), är reglerat i Reach-förordningen och obligatoriskt för EU:s medlemsländer. De gemensamma

projektet inom Forum är vanligen treåriga och består av förberedelsefas, operativ fas samt rapporteringsfas. Detta innebär att flera gemensamma projekt pågår samtidigt. Den förberedande fasen ägnas åt att inom EU ta fram ett gemensamt arbetsmaterial och checklistor till stöd för enhetlig regeltillämpning samt i många fall även riktade utbildningsinsatser. Den operativa fasen, som sker inom respektive land, består av det praktiska tillsynsarbetet. I rapporteringsfasen sammanställs tillsynsresultaten på EU-gemensam nivå och utgör bl.a. underlag för framtida åtgärder för kemikaliekontroll. Kemikalieinspektionen deltar i alla Forums projekt och är ordförande i alla utom projektet för klassificering och märkning.

Av samma årsredovisning framgår det också att Kemikalieinspektionen har initierat ett projekt om tillsyn av e-handel inom ramen för EU-samverkan. Under 2019 har myndigheten som ordförande i arbetsgruppen planerat och drivit arbetet med att ta fram checklistor och annat material till det första EU-gemensamma tillsynsprojektet om e-handel. Kemikalieinspektionen har genom regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag kunnat bygga upp kompetens och erfarenhet av varutillsyn som gett myndigheten möjlighet att driva strategiskt viktiga projekt inom varutillsynen inom EU. Enligt Kemikalieinspektionen bidrar myndigheten på så vis till en effektivare tillsyn inom EU. I projektet om registrering har Kemikalieinspektionen under året varit med och tagit fram utbildningsmaterial och undervisat inspektörer inom EU i tillsyn av biocidbehandlade varor samt registrering av ämnen. Under året slutredovisades det EU-gemensamma tillsynsprojektet om kemikalier i varor, SIA (Substances in articles). I projektet granskades varuleverantörers informationsplikt av ämnen som betraktas som särskilt farliga enligt artikel 33 i Reachförordningen. Sammanlagt deltog 15 länder och totalt utfördes 405 inspektioner och 682 varor kontrollerades, och av dessa innehöll 12 procent kandidatämne. Resultatet från projektet Klassificering och märkning, där 29 länder deltog, har sammanställts och totalt inspekterades 3 391 blandningar hos 1 620 företag inom EU. Tillsynen visade att 44 procent av de inspekterade blandningarna hade bristande regelefterlevnad i åtminstone något av de kontrollerade områdena och 17 procent av blandningarna var felklassificerade. Resultaten visar enligt Kemikalieinspektionen att myndighetens deltagande i arbetsgrupper med att ta fram tillsynsmaterial ger stora effekter och bidrar till en ökad jämlikhet på EU-marknaden. Expertkunskap och god branschpraxis sprids mellan Forums medlemsländer genom utbildningsinsatsen Train the trainers som utbildar två inspektörer från varje medlemsland. Den här metoden ger snabb spridning av erfarenheter och möjliggör en gemensam kunskapsbas för enhetlig tillsyn inom den europeiska marknaden. Sverige hade ordförandeskapet och huvudansvaret för 2019 års utbildning om tillsyn av e-handelsföretag. Totalt utbildades ett hundratal inspektörer som i sin tur ska undervisa sina kollegor nationellt. Utöver Forum finns det fristående nätverket Coordinated Activities on consumer product safety (CASP) som är inriktat på konsumentssäkerhet för EU och länderna

inom Efta (European Free Trade Association). Nätverket samordnar tillsynsinsatser med inriktning på varors kemiska risker.

Sverige är part i flera mellanstatliga överenskommelser och internationella konventioner där Kemikalieinspektionen ger stöd till regeringen och deltar i möten. Kemikalieinspektionen bedriver utvecklingssamarbete och har bilateralt samarbete med strategiskt viktiga länder för att bidra till förbättrad kemikaliekontroll. Enligt Kemikalieinspektionens årsredovisning har myndigheten under 2019 fortsatt att bedriva det internationella utbildningsprogrammet (ITP) i kemikaliekontroll för medarbetare från ministerier och myndigheter i olika delar av världen. Utbildningsprogrammet genomförs med finansiering från Sida. Utbildningen och förändringsprojekten har under 2019 bl.a. bidragit till utvecklingen av en kemikalielag i Moldavien, att personer som använder särskilt farliga bekämpningsmedel i Laos får utbildning samt att det numera finns en vägledning som stöd i den förebyggande kemikaliekontrollen av industrifärg i Uganda. Därutöver har Kemikalieinspektionen genomfört ett chefsseminarium för myndighetsrepresentanter från Kenya, Tanzania, Uganda och Zambia. Målsättningen är att deltagande chefer ska få en fördjupad insikt om den förebyggande kemikaliekontrollens betydelse för att uppfylla de globala hållbarhetsmålen.

Av Kemikalieinspektionens årsredovisning för 2019 framgår att myndigheten har ett globalt program som finansieras av Sida. Programmet syftar till att ge generell vägledning om kemikaliekontroll, och det ska också underlätta samarbete och erfarenhetsutbyte mellan länder. Under 2019 avslutades det program som påbörjades 2014 och ett nytt program för perioden 2019–2023 påbörjades. Programmet som avslutades i år har bl.a. bidragit till en ökad förståelse för betydelsen av lagar och institutioner för kemikaliekontroll i dessa länder. Kemikalieinspektionen har på olika sätt gett vägledning om förebyggande kemikaliekontroll, vilket på längre sikt förväntas bidra till att förbättra kemikaliekontrollen i världen. Under 2019 har myndigheten publicerat ett nytt vägledningsdokument i sin egen publikationsserie med vägledning till länder som vill utveckla en förebyggande kemikaliekontroll. Under 2019 har Kemikalieinspektionen tagit fram vägledningar om förebyggande kemikaliekontroll i samarbetet med FN:s miljöprogram (Unep). Regeringen prioriterar ett antal länder som är strategiskt viktiga för Sverige att samarbeta med när det gäller miljöfrågor. Därför används utvecklingsmedel för samarbete med dessa länder, där några bland världens största tillverkare av kemikalier finns. Under 2019 har Kemikalieinspektionen arbetat med Argentina, Brasilien, Indonesien, Kina, Sydafrika, Sydkorea och Vietnam och har gett råd och utbytt erfarenheter.

Frågan om samarbete mellan bl.a. olika länders tillsynsmyndigheter behandlades i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU7. I sitt ställningstagande i den delen anförde utskottet följande:

Utskottet noterar att Kemikalieinspektionen regelbundet samarbetar med sina europeiska motsvarigheter för att bl.a. nå en samsyn i tillämpningen

av kemikalielagstiftningen. En likvärdig tillämpning av kemikaliebestämmelserna på EU-nivå innebär att produkter som är producerade och kontrollerade i EU är säkra för människor och miljön. Samarbeten pågår även på global nivå där Kemikalieinspektionen spelar en viktig roll i att utbilda och ge vägledning om kemikaliekontroll till myndigheter i andra länder. Om en effektiv internationell kemikaliekontroll finns på plats innebär det i en globaliserad värld att fler varor blir säkrare för både människan och miljön.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan fortfarande konstatera att Sverige inom EU, bl.a. genom Kemikaliemyndighetens samarbete med andra medlemsländers tillsynsmyndigheter, bedriver ett aktivt arbete för en förbättrad och likvärdig tillsyn av varor som innehåller farliga ämnen. Utskottet noterar också att Sverige på ett globalt plan alltjämt deltar i ett flertal viktiga insatser som bl.a. syftar till att bidra till en förbättrad kemikaliekontroll i hela världen.

Med hänvisning till detta och till redovisningen ovan föreslår utskottet att motion 2019/20:2664 (M) yrkande 14 lämnas utan åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden (M, SD, C, KD, L) på kemikaliepolitikens område som rör frågor som behandlats tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (KD) och 5 (L).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare har behandlat under valperioden i betänkandena 2018/19:MJU7 Kemikaliepolitik och 2018/19:MJU5 Cirkulär ekonomi. Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inte någon anledning att nu på nytt pröva de motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. **Kombinationseffekter av kemiska ämnen, punkt 1 (M)**

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Kunskap är en avgörande faktor för att kunna föra en vetenskapsbaserad och verkningsfull kemikaliepolitik. Det finns i dag åtskillig forskning om kemikaliers påverkan på miljö och människors hälsa. Kemikaliemixen som människor utsätts för i dag blir allt mer komplex. Nyligen avslutades det internationella forskningsprojektet EDC-MixRisk som visar att hälsoriskerna av kemikalieblandningar, den s.k. kombinationseffekten, är större än man hittills trott. Det är därför viktigt att regeringen kommer att agera skyndsamt då det gäller lagstiftning på området. Begreppet kombinationseffekter är välkänt, bl.a. inom sjukvården eftersom olika mediciner t.o.m. kan motverka varandra. Det är därför viktigt att detta begrepp belyses ytterligare när det gäller kemikalier och människors exponering för dessa.

2. **Mikroplast i kemiska produkter, punkt 2 (M)**

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 10 och
avslår motion
2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 36.

Ställningstagande

Kunskapsluckorna är stora när det gäller i vilken grad mikroplasterna påverkar människors hälsa och vår natur. Vi vet dock att djur över hela världen får i sig plast. Det gäller allt från havslevande djurplankton, musslor och fiskar till fåglar och däggdjur som lever på land. Det är inte klarlagt, men experiment pekar på att mikroplaster kan transporteras uppåt i födoväven från en art till en annan. Rovfiskar antas t.ex. få i sig mikroplastartiklar både via gälarna och via sina byten. Det finns alltså goda anledningar att begränsa mängden mikroplaster i våra vatten. Sverige bör därför driva på för att Echas förslag till förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter är ändamålsenligt och snarast genomförs.

3. Mikroplast i kemiska produkter, punkt 2 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 36 och avslår motion

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Mikroplaster är plastpartiklar i det breda storleksspannet 0,001–5 mm. De flesta är inte synliga för blotta ögat. Östersjön tillförs mikroplast exempelvis genom slitage av bildäck, båtfärger, tvätt av syntetiska kläder samt hygienprodukter som tandkräm och smink. Enbart från hygienprodukter spolas det ut runt 40 ton mikroplaster i Östersjön varje år. På vissa ställen i Östersjön finns det fler än 100 000 partiklar per kubikmeter vatten. Plast bryts ner mycket långsamt i naturen och därför ökar halterna av mikroplaster i sjöar och hav successivt. Mikroplaster kan vara ett dödligt hot mot fiskar som får i sig de små plastpartiklarna. Eftersom de inte bryts ned i djuren ansamlas mikroplasterna allt högre upp i näringskedjan, vilket bl.a. får konsekvensen att en del av plasten slutligen hamnar i människornas kroppar.

EU:s kemikaliemyndighet Echa har föreslagit ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter. Detta förbud skulle omfatta bl.a. kosmetiska produkter, tvätt- och rengöringsmedel, färger och lacker, medicintekniska produkter samt jordbruks- och trädgårdsprodukter. Jag ställer mig bakom förslaget till ett sådant förbud och anser att Sverige bör stödja det.

4. Högfluorerade ämnen (PFAS), punkt 3 (M)

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motion
2019/20:1191 av Åsa Westlund (S).

Ställningstagande

Europeiska livsmedelsmyndigheten, Efsa, håller på att ta fram nya kostråd för mat och dryck som innehåller PFAS. Det slutgiltiga beskedet förväntas leda till kraftigt sänkta gränsvärden för hur mycket PFAS vi bör få i oss. EU:s lagstiftning kring matförpackningar har varit kraftigt eftersatt, men just nu har arbetet med en översyn påbörjats. Konkret bör man kräva en harmoniserad lagstiftning med strikta gränsvärden för PFAS i papp, kartong, bläck, lim och bindemedel genom en starkare koppling till kemikalielagstiftningen Reach. Det är särskilt viktigt eftersom det sker en övergång till fler papp- och kartongförpackningar. Regeringen bör därtill verka för att långsiktigt fasa ut PFAS ur konsumentprodukter.

5. Utfasning av kemiska bekämpningsmedel, punkt 4 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:1619 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Kemisk bekämpning är fortfarande den vanligaste metoden för att bekämpa oönskade växter och skadedjur inom jordbruket. Kemikalier från bekämpningen ger negativa effekter för den biologiska mångfalden och kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. I Sverige och övriga Europa märks en minskning av såväl insekter som småfåglar i

jordbrukslandskapet. Den utbredda användningen av kemiska bekämpningsmedel antas vara en av orsakerna. Jag anser att Sverige och EU måste prioritera att minska belastningen av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket och skyndsamt fasa ut bekämpningsmedel som är skadliga för den biologiska mångfalden. Jag anser att Sverige, i likhet med ett antal andra europeiska länder, måste använda nationell reglering och förbud i större utsträckning för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel och att en handlingsplan bör antas med detta syfte. Regeringen har under 2019 beslutat om en ny nationell handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019–2022. Handlingsplanen syftar till att riskerna ska minska och att skadliga växtskyddsmedel ska begränsas. Jag anser dock att det i stället bör antas en nationell handlingsplan som, baserad på försiktighetsprincipen, vidtar nationella åtgärder för att förbjuda potentiellt farliga växtskyddsmedel och fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel.

6. Biologiska bekämpningsmedel, punkt 6 (SD)

av Angelika Bengtsson (SD), David Lång (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:603 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

Användning av biologiska bekämpningsmedel kan minska användningen av kemiska bekämpningsmedel, vilket minskar belastningen på miljön och är fördelaktigt ur arbetsmiljösynpunkt. Men det finns flera exempel på att insekter som har använts som biologiska bekämpningsmedel har spridit sig från utsättningsplatsen, förökat sig kraftigt och orsakat miljöproblem genom att livnära sig på eller konkurrera ut naturligt förekommande arter, t.ex. Harlekinnäckelpigan och sammetsgetingen. En utredning behöver tillsättas om hur ett bedömnings- och tillståndssystem kan se ut. Systemet ska riskbedöma organismer för biologisk bekämpning och förhindra att organismer som kan orsaka miljöproblem eller stora ekonomiska problem släpps ut på marknaden, men ska samtidigt möjliggöra utsläppande på marknaden av säkra alternativ.

7. Information om kemikalier, punkt 7 (M)

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Problemet med produkter som inte lever upp till kemikalielagstiftningens krav tycks vara störst bland produkter som har importerats från tredjeland. Vi anser att konsumenterna för att kunna fatta välgrundade beslut behöver få en ökad medvetenhet om riskerna med sådana varor. Kemikalieinspektionen eller annan relevant myndighet bör därför få i uppdrag att informera allmänheten om förekomsten av förbjudna kemikalier i produkter som importeras från tredjeland.

8. Finansiering av Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa), punkt 8 (M)

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 17.

Ställningstagande

EU:s kemikaliemyndighet (Echa) spelar en central roll för en säker användning av kemikalier och för ett vetenskapligt förhållningssätt i genomförandet av EU:s kemikalielagstiftning. Regeringen bör i förhandlingarna om EU:s nästa långtidsbudget, som gäller från 2021, säkerställa att myndigheten får en hållbar finansiering och tillräckliga resurser.

9. Samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter, punkt 9 (M)

av Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 14.

Ställningstagande

Under 2017 har regeringen beslutat att inrätta en samordningsgrupp med sju svenska myndighetschefer för att tidigt kunna upptäcka potentiella kemikaliehot. Ansatsen till samarbetet är god eftersom ett tätare samarbete behövs för att kunna samordna insatser för att på sikt nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Men för att på riktigt komma tillrätta med utmaningen inom EU bör regeringen utöver samarbeten mellan myndigheter i Sverige också främja och uppmuntra samarbeten mellan olika länders kemikaliemyndigheter. Reach, den lagstiftning som är stommen i den europeiska kemikaliepolitiken, är exempelvis ett utmärkt instrument för att reglera användningen av kemikalier inom unionen. Men skadliga kemikalier kan komma in i EU via importerade varor och det är problematiskt. Därför bör regeringen verka för ett utökat och stärkt samarbete mellan kemikaliemyndigheter, och även med länder utanför EU, så att ändamålsenliga kontroller och begränsningar kan genomföras mer effektivt och komma hela den gemensamma marknaden till gagn.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklad, punkt 10 (M)

Betty Malmberg (M), Lotta Olsson (M) och Niklas Wykman (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklad, punkt 10 (SD)

Angelika Bengtsson (SD), David Lång (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklad, punkt 10 (C)

Ulrika Heie (C) och Lars Thomsson (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. Då Centerpartiets samtliga yrkanden om kemikaliepolitik i detta betänkande faller inom ramen för en förenklad behandling väljer vi att ge uttryck för våra ståndpunkter genom ett särskilt yttrande.

För oss som centerpartister är arbetet för en giftfri vardag och en oförorenad miljö av yttersta vikt. De produkter vi kommer i kontakt med, oavsett om det rör sig om kläderna på våra kroppar, förpackningen vår mat kommer i eller byggmaterial i våra hus och lägenheter, ska varken vara skadliga för oss eller fördärva miljön vi lever i. Tyvärr är så inte fallet i dag. Vissa skadliga ämnen är oerhört svåra att substituera, och kommer att kräva ett gediget arbete för att byta ut, medan andra är helt onödiga att överhuvudtaget tillåta en tillverkare att använda. Vi har därför lagt fram en rad förslag som syftar till att stärka arbetet för att fasa ut skadliga kemikalier, såväl i Sverige som internationellt, att stärka kontrollen av farliga ämnen i konsumentprodukter, att skarpere reglera innehållet i byggprodukter, att införa en förteckning av kemikalieinnehållet i textilier samt att utreda effekterna på miljö och

resistensutveckling av tillsatt silver i konsumentprodukter. Detta kommer vi att fortsätta driva tills förslagen förverkligats.

4. Motioner som bereds förenklad, punkt 10 (KD)

Camilla Brodin (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 10 (L)

Maria Nilsson (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:374 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till en ny strategi om hur man ska arbeta mot potentiellt skadliga kemikalier och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:603 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om ett bedömnings- och tillståndssystem för organismer för biologisk bekämpning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:610 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med reglering av kemikaliers användning måste präglas av evidensbaserad forskning, rimliga överväganden mellan för- och nackdelar och stora säkerhetsmarginaler avseende människors hälsa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att produkter riktade till barn bör bedömas med stor noggrannhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftning kring kemikalier bör präglas av vetenskap, innovationer och ständigt förbättrade kunskaper om kemikaliernas effekt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hanteringen av kemikalier i stor utsträckning kan hanteras på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklad handläggning av nya kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sträva efter dämpade kostnader för handläggning av kemikalier för svenska företag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ömsesidigt erkännande av andra medlemsländers godkännandeprocesser som rör bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1191 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kunskapsspridningen mellan myndigheter om och uppföljningen av de regler som gäller PFAS i syfte att minska användningen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1568 av Jan R Andersson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om växtskyddsmedel vid odling av lök och bönor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kemikalieinspektionen vid beslut ska bedöma risk kontra nytta innan beslut fattas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1619 av Elin Segerlind m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2230 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta en ökad kemisk bekämpning av granbarkborren och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbetet som inleddes med Moderaterna i regeringen för att främja en giftfri miljö med särskilt fokus på barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att kemikaliepolitiken ska bygga på vetenskapliga fakta samt utgå ifrån riskbedömningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftning som rör den s.k. kombinationseffekten av kemiska ämnen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utveckla nya effektiva styrmedel för att minska förekomsten av bevisat farliga kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en harmoniserad lagstiftning i EU med strikta

- gränsvärden för PFAS-kemikalier i papp, kartong, bläck, lim och bindemedel och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utfasning av PFAS-kemikalier i konsumentprodukter och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Echas förslag till begränsningar av avsiktligt tillsatt mikroplast blir ändamålsenligt och så snart som möjligt kommer på plats och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att bättre riktlinjer fastställs vid marknads kontroll av kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara pådrivande i att fler farliga ämnen hamnar på EU:s kandidatlista över farliga ämnen och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara pådrivande i det internationella samarbetet för att minska exponeringen av farliga kemikalier och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU ska verka för bättre kontroller och ökat samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter, i syfte att varor som importeras till EU uppfyller grundläggande krav och säkerhet, och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevant myndighet ska ges i uppdrag att informera allmänheten om kemikalier i produkter som importeras från tredjeland och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att skapa lättillgänglig och konsumentinriktad information inom Reach och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU ska verka för att kemikaliemyndigheten Echa har en hållbar finansiering i syfte att kunna fullgöra sina uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2669 av Louise Meijer m.fl. (M):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvaret för att pröva ansökningar om tillstånd att sälja och använda växtskyddsmedel ska ligga på Statens jordbruksverk i stället för Kemikalieinspektionen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i större utsträckning bör använda sig av ömsesidigt erkännande vid

produktgodkännande för växtskyddsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ömsesidigt erkännande av växtskyddsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nanomaterial och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot alla typer av bisfenoler och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud bör införas mot alla PFAS-ämnen förutom de ämnen där det kan visas att ämnenas miljö- och hälsoegenskaper är acceptabla och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att standardisera allergimärkningen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot mikroplaster i kosmetiska produkter och hygienprodukter och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet för en giftfri vardag och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det internationella kemikaliearbetet ska utökas och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontrollen av farliga ämnen i kläder och andra varor ska utökas och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöeffekterna och resistensutveckling av silver som tillsatts i antibakteriellt syfte i konsumentprodukter ska utredas och att förstärka detta arbete på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglera innehållet av farliga ämnen i byggprodukter och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en innehållsförteckning på textilier bör införas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3361 av Tina Acketoft m.fl. (L):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett Sverige fritt från gifter och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
10. Motioner som bereds förenklat		
2019/20:374	Tobias Andersson m.fl. (SD)	2
2019/20:610	Yasmine Eriksson m.fl. (SD)	1–4 och 7–9
2019/20:1568	Jan R Andersson (M)	1 och 2
2019/20:2664	Louise Meijer m.fl. (M)	1, 2, 4, 7, 11–13 och 16
2019/20:2669	Louise Meijer m.fl. (M)	16 och 17
2019/20:2760	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	19
2019/20:2761	Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)	15–18 och 20
2019/20:3258	Kristina Yngwe m.fl. (C)	16, 20–22, 24 och 25
2019/20:3361	Tina Acketoft m.fl. (L)	12